

NOTA DE FUNDAMENTARE

la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative

(crearea premiselor pentru dezvoltare și întreținerea sistemelor de irigare și/sau desecare), număr unic 812/MAIA/2025

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ

2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ

Proiectul a fost elaborat în conformitate cu prevederile art. 6 lit. e) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 252 art. 412) cu modificările ulterioare.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Ca rezultat al demarării în Republica Moldova a reformei agrare din anii 90, persoanele ce au activat în gospodăriile agricole, au fost împrăștiate cu teren agricol, în conformitate cu prevederile art. 12, din Codul funciar nr. 828/1991.

Prin urmare, sistemele centralizate de irigare care asigurau irigarea terenurilor agricole sunt amplasate pe sectoarele de teren fărâmițate, ce aparțin la un număr impunător de deținători de terenuri, care au creat un șir major de probleme în exploatarea eficientă al acestor sisteme. Sistemele centralizate de irigare au rămas în proprietatea statului, pe când terenurile pe care sunt amplasate acestea și care urmează a fi irigate, sunt în proprietate privată. Ca rezultat au degradat atât infrastructura de irigare, cât și s-a diminuat dramatic suprafața terenurilor agricole irigate.

Totodată, schimbările climatice, secetele devin tot mai frecvente și severe pe întreg teritoriul Republicii Moldova, afectând tot mai des culturile agricole, micșorând productivitatea sau distrugând în totalitate roada, diminuând considerabil competitivitatea producătorilor agricoli.

Astfel, în prezent, sectorul de irigare existent, nu face față cerințelor agricultorilor. Conform unor studii, pentru obținerea recoltelor relativ stabile, în condițiile Republicii Moldova, sunt necesare precipitații anuale în mărime de 750-800 mm, fata de 300-400 mm reale. În cazul insuficienței acestora, devin absolut necesare sistemele de irigare, care vor asigura cu cantitatea necesară de apă marea majoritate a sectorului. Potrivit analizelor făcute, pentru asigurarea securității alimentare a țării, este necesară obținerea unor recolte stabile pe o suprafață de 300 mii hectare de terenuri irigabile, dar conform datelor disponibile, în 2020 s-au irigat doar aproximativ 7 mii ha prin intermediul Sistemelor Centralizate de Irigare (SCI).

Surse de apă calitativă și terenuri pentru irigare disponibile sunt nevalorificate în plin potențial la moment. Sursele principale de apă pentru irigare: Nistru, Prut, râulețele mai mici, lacurile de acumulare, rezervoarele, iazurile, per total dispun de cantități suficiente pentru a asigura necesarul de apă pentru irigarea terenurilor agricole, pentru întreaga suprafață, de terenuri estimate irigabile de 300 mii hectare. Doar în practica,

această cantitate, nu este disponibilă proporțional în perioada critică pentru irigare, a culturilor strategice.

Din aceste considerente, este foarte important de a lua în calcul disponibilitatea și utilizarea eficientă a resurselor de apă existente, cât și posibilitatea de a dezvolta capacități de reținere și acumulare a apei, în rezervoare noi alternative din interiorul țării, în sezonul când sunt ploii din abundență, și utilizând la maxim capacitățile sistemelor centralizate de irigare indiferent de tipul proprietății (private/publice), în acest fel rezolvând/diminuând parțial și problema pericolului de inundații, și lipsei umidității în sol în perioadele critice ale anului, creând premise pentru implementarea măsurilor și acțiunilor, care vor asigura/crește competitivitatea sectorului.

Totodată, irigarea oferă perspective și oportunități de dezvoltare a sectorului agricol într-unul modern, durabil și competitiv, asigurând securitatea alimentară a țării și majorarea exporturilor de produse agricole.

Astfel, în perioada post privatizării terenului agricol, în vederea exploatării și întreținerii rețelelor de irigație, cât și în interesul deținătorilor de terenuri (producători agricoli), a apărut necesitatea de a crea un mecanism de legătură dintre sistemele centralizate de irigare și deținătorii de terenuri (producătorii agricoli) pentru a folosi conform destinației aceste sisteme.

Prin urmare a fost aprobată Legea nr. 171/2010, reglementează mecanismul de constituire a asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații.

Totodată actualmente în țară sunt în proces de realizare următoarele proiecte:

Cu suportul partenerilor străini (Banca Mondială), prin intermediul Proiectului „Investiții pentru Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură (AGGRI)” se planifică reabilitarea parțială a infrastructurii irigaționale a:

1) SCI „Etulia”, situat în extravilanul localității Etulia din UTA Găgăuzia și localității Alexandru Ioan Cuza din r-nul Cahul, aria de deservire sistemului - 3500 ha,

2) SCI „Tețcani”, „Corjeuți” și „Beleaviniți”, amplasate respectiv în localitățile Tețcani, Corjeuți și Beleaviniți, r-nul Briceni, gestionat de AUAI „Irigare Nord”, aria de deservire sistemului - 1900 ha;

3) SCI „Tudora” și „Caplani” amplasate în localitățile Crocmaz și Caplani din r-nul Ștefan Vodă, aria de deservire sistemului - 2487 ha.

Împrumutul total 25 mil. dolari SUA/22.77 mil. Euro (439,5 mil. Lei)

Proiectul este în proces de implementare.

Cu suportul Agenției Franceze de Dezvoltare, MAIA a înaintat pentru examinare următoarele propuneri de proiect:

1) Reabilitarea SCI „Criuleni de Sus”, aria de deservire sistemului - 1 794 ha;

2) Reabilitarea SCI „Călinești”, aria de deservire sistemului - 1276 ha.

Costul aproximativ conform studiului de fezabilitate 44.2 mil. Euro (urmează a fi negociat).

S-a realizat studiul de fezabilitate, urmează a demara procesul de negociere a acordului de împrumut.

Cu suportul Băncii Europene de Reconstrucție și Dezvoltare, MAIA a înaintat pentru examinare următoarele propuneri de proiect:

- 1) Reabilitarea SCI „Gotești” și SCI Polderul III, *aria de deservire sistemului* - 2554 ha;
- 2) Reabilitarea SCI „Căușeni” , *aria de deservire sistemului* - 3200 ha;
- 3) Reabilitarea SCI „Puhăcenii de Sus” , *aria de deservire sistemului* - 4037

La moment se realizează Studiului de fezabilitate privind reabilitarea sistemelor nominalizate.

Totodată, pe parcursul implementării actului normativ menționat și proiectelor investiționale menționate au apărut un șir de impedimente de ordin juridic și administrativ și anume:

- 1) modificări în lista bunurilor transmise în folosință Asociației, ca rezultat al casării și valorificării elementelor constructive ale sistemelor de irigare casate, sau în cazul unor lucrări de reparație, construcție/reconstrucție la sistemele de irigații și/sau desecare gestionate de comodat;

- 2) necesitatea reglementării obținerii acordului prealabil a comodantului și cu coordonarea documentației de proiect pentru efectuarea lucrărilor de reparație, construcție/reconstrucție la sistemele de irigații și/sau desecare gestionate de comodat, cu suportul de la bugetul de stat, a partenerilor de dezvoltare;

- 3) necesitatea reglementării luării la evidență de către părțile contractuale a ajustărilor/substituirilor/completărilor la infrastructura de irigare primită în comodat, realizate cu suportul de la bugetul de stat, a partenerilor de dezvoltare sau din contul comodatului și reglementării apartenenței acestora după proprietate;

- 4) necesitatea reglementării gestionării bunurilor nefolosite de comodat, în cazul unor lucrări de reparație, construcție/reconstrucție la sistemele de irigații și/sau desecare gestionate de comodat, până la restituirea comodantului în conformitate cu legislația și semnarea actului de primire - predare.

Totodată, în proces de implementare a proiectelor investiționale de reabilitare a SCI, inclusiv cu suportul partenerilor de dezvoltare a apărut necesitatea de reconstrucție a infrastructurii de irigații din componența SCI, amplasată pe terenurile ce reprezintă proprietate publică atât a statului cât și a unităților administrative-teritoriale.

Astfel, necătând la faptul că consiliile locale au adoptat decizii că lucrările respective sunt declarate lucrări de utilitate publică în conformitate cu prevederile Legii nr. 488/1999 exproprierii pentru cauză de utilitate publică, terenurile respective urmează a fi date în superficie în baza rapoartelor de evaluare prin licitație publică, organizată în condițiile legii.

Prin urmare, a apărut necesitate de a ajusta legislația ca în cazurile construcției/reabilitării infrastructurii de irigare la sistemele de irigare și/sau desecare, declarate lucrări de utilitate publică în conformitate cu prevederile Legii nr. 488/1999 exproprierii pentru cauză de utilitate publică, terenurile să fie date în superficie în scopul dat cu titlul gratuit.

Totodată, reabilitarea sistemelor centralizate de irigare este o prioritate pentru țară fiind reflectată în Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 56/2023.

Un obiectiv general al Strategiei este fortificarea potențialului sectorului agricol și promovarea practicilor agricole inteligente, durabile și reziliente la schimbările climatice.

Un indicator de rezultat este construcția și reabilitarea sistemelor centralizate de irigare existente pe o suprafață de 30 mii ha și dezvoltarea sistemelor centralizate de irigare la scară mică pe o suprafață de cel puțin 5 mii ha

Ca o axiomă din Strategia dată, reabilitarea sistemelor centralizate de irigare și dezvoltarea sectoarelor agricole ce necesită consum sporit de apă trebuie să fie efectuate în strictă conformitate cu disponibilitatea resurselor de apă, calitatea apei, precum și cu pretabilitatea solului.

De asemenea, reabilitarea sistemelor centralizate de irigare este o prioritate pentru Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare și sunt incluse în Planul de acțiuni privind reabilitarea sistemelor centralizate de irigare (SCI) proprietate publică a statului, transmise în folosința gratuită (comodat) asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații pentru anii 2024-2026, aprobat prin Ordinul Ministrului Agriculturii și Industriei Alimentare nr. 179/2023.

De asemenea, activități ce țin de „Stimularea reabilitării sistemelor centralizate de irigare și desecare pentru atenuarea secetei pedologice” au fost și sunt stabilite în Planurile de acțiuni pentru anii 2021-2025, întru implementarea Programului de îmbunătățiri funciare în scopul asigurării managementului durabil al resurselor de sol pentru anii 2021-2025, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 864/2020 și nr. 82/2024.

Prin urmare, necesitatea elaborării proiectului de modificare a Legii nominalizate este dictată de necesitatea creării premiselor pentru dezvoltarea domeniului hidroameliorației în țară, inclusiv pentru a face față provocărilor nominalizate mai sus, care este prioritar în condițiile schimbărilor climatice pentru asigurarea securității alimentarea a populației.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

În proces de implementare a proiectelor investiționale de reabilitare a sistemelor centralizate de irigare (SCI), s-a iscat unele întrebări atît ce țin de apartenența după proprietate a bunurilor noi instalate în cadrul SCI, ce reprezintă proprietatea publică a statului cât și păstrarea până la valorificare a bunurilor substituite în urma lucrărilor de reabilitarea a SCI.

Totodată, în urma implementării a proiectelor investiționale de reabilitare a sistemelor centralizate de irigare (SCI) transmise în comodat asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații, lista bunurilor transmise în comodat urmează a fi revizuită, actualizată conform situației la zi, cu semnarea unor acorduri adiționale la contractele de comodat, și înregistrarea acestor acorduri la organul cadastral teritorial unde este înregistrat contractul de comodat.

De asemenea, în proces de implementare a proiectelor investiționale de reabilitare a sistemelor centralizate de irigare (SCI) transmise în comodat asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații (AUAI), declarate de consiliile locale lucrări de utilitate publică de interes local, s-a iscat problema că atât autoritățile locale cât și statul nu poate da direct și cu titlul gratuit unele sectoare de teren ce fac parte din proprietatea publică, în suprafață în scopul prenotat AUAI (amplasarea conductelor și alte elemente a SCI), ce creează impedimente întru implementarea cu succes a proiectelor respective, care se implementează sau urmează a fi implementate cu suportul partenerilor de dezvoltare (BM, AFD, BERD), în baza unor credite suverane accesate de Republica Moldova.

Astfel, principalele prevederi ale proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (crearea premiselor pentru dezvoltare și întreținerea sistemelor de irigare și/sau desecare), sunt crearea cadrului normativ pentru depășirea impedimentelor nominalizate și anume:

Proiectul prevede completarea **Articolul 2, din Legea nr. 171/2010 cu privire la asociațiile utilizatorilor de apă pentru irigații** cu noțiunea: „*sistem centralizat de desecare*”. De asemenea, ajustarea **alin. (3) și completarea cu alin. (4) – (7) art. 42¹** cu unele aspecte ce ar reglementa aspectele de actualizare a listei bunurilor ce fac parte din infrastructura de irigații din componența SCI transmise în comodat AUAI, încheierea acordurilor adiționale la contractele de comodat, apartenența după proprietate a ajustărilor la infrastructura de irigații din componența SCI transmise în comodat AUAI, realizate cu suportul de la bugetul de stat sau a partenerilor de dezvoltare, aspectul gestiunii bunurilor nefolosite de comodatar pînă la restituirea comodantului în conformitate cu legislația și semnarea actului de primire – predare, etc. Prin urmare, se propun e afi expus în redacție nouă ținînd cont de amploarea modificării acestuia.

Totodată, se ajustează alin. (3) din art. 42² din Legea nr. 171/ 2010, cu textul „sau de nivelul al doilea, în cazul municipiilor Chișinău și Bălți”, pentru al aduce în concordanță cu prevederile alin. (1).

De asemenea, proiectul prevede ajustarea alin. (1) și completarea cu alin. (6¹) a art. 17¹ din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatzarea proprietății și ajustarea alin. (2) și (3) și completarea cu alin. (4) a art. 77 din Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală, cu unele aspecte ce ar reglementa transmiterea (darea) în suprafață a terenurilor proprietate publică, cu titlu gratuit, în scopul construcției/reabilitării obiectelor infrastructurii de irigare la sistemele de irigare și/sau desecare (amplasarea conductelor și alte elemente a sistemelor de irigații), declarate lucrări de utilitate publică în conformitate cu prevederile Legii nr. 488/1999 exproprierii pentru cauză de utilitate publică.

Totodată, ținînd cont că proiectele investiționale de construcție/reabilitare a infrastructurii de irigare la sistemele de irigare și/sau desecare, realizate cu suportul Băncii Mondiale, în baza acordului de împrumut ratificat prin Legea 217/2023, pentru ratificarea Acordului de împrumut dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare pentru realizarea proiectului „Investiții pentru

Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură (AGGRI)”, sunt în proces de implementare și pentru a nu tergiversa și genera costuri suplimentare de implementare a acestora, proiectul prevede ca prezenta lege intră în vigoare din data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

Opțiunea de-a nu face nimic.

În cazul neajustării cadrului legislativ, se vor păstra un șir de impedimente de ordin juridic și administrativ la implementarea proiectelor investiționale la reparația, construcția/reconstrucția infrastructurii de irigare din cadrul sistemelor de irigații și/sau desecare anume:

- 1) aplicarea neuniformă a legislației;
- 2) transmiterea (darea) în suprafață a terenurilor proprietate publică în scopul reparației, construcției/reconstrucției infrastructurii de irigare din cadrul sistemelor de irigații și/sau desecare, declarate lucrări de utilitate publică în conformitate cu prevederile Legii nr. 488/1999 exproprierii pentru cauză de utilitate publică, prin licitație publică, organizată în condițiile legii;
- 3) neclaritatea privind apartenența după proprietate a bunurilor din cadrul infrastructurii de irigare din cadrul sistemelor de irigații și/sau desecare reparate, construite/reconstruite, inclusiv cu aportul AUAİ;
- 4) neclaritatea privind gestionarea bunurilor excluse din procesul tehnologic (lucru) din cadrul infrastructurii de irigare din cadrul sistemelor de irigații și/sau desecare reparate, construite/reconstruite prin intermediul proiectelor investiționale, etc;
- 5) Indiferent de faptul că, lucrările de reabilitarea sistemelor de irigare vor fi declarate de utilitate publică, transmiterea (darea) bunurilor (terenurilor) proprietate publică în suprafață, pentru efectuarea lucrărilor de construcție/reabilitare a infrastructurii de irigare la sistemele de irigare și/sau desecare, urmează a fi realizată în baza unor rapoarte de evaluare, întocmite de evaluatori, prin licitații publice, organizate în condițiile legii.

Ținând cont de cele expuse, este necesar de aprobat proiectul dat, pentru a elucida impedimentele de ordin juridic și administrativ în activitatea asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații și implementarea cu succes a proiectelor investiționale de reabilitare a sistemelor de irigare în țară.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Proiectul de lege proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative va crea premise pentru dezvoltare și întreținerea sistemelor de irigare și/sau desecare, va avea un impact pozitiv asupra sectorului public, vor fi create noi locuri de muncă, vor crește veniturile agenților economici ce irigă inclusiv terenurile agricole, vor crește încasările

la bugetele publice, vor fi create premise pentru dezvoltarea climatului investițional, se vor crea premise pentru stoparea migrației, etc.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

În sensul implementării proiectului dat nu sunt necesare cheltuieli financiare.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Reabilitarea sectorului de irigare prin mecanismul de constituire și buna funcționarea a asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații, oferă perspective și oportunități de dezvoltare a sectorului agricol într-unul modern, durabil și competitiv, asigurând securitatea alimentară a țării și majorarea exporturilor de produse agricole.

4.4. Impactul social

Reabilitarea sectorului de irigare prin mecanismul de constituire și buna funcționarea a asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații, oferă perspective și oportunități de dezvoltare a sectorului agricol într-unul modern, durabil și competitiv, asigurând securitatea alimentară a țării și majorarea exporturilor de produse agricole. Astfel, în urma reabilitării sistemelor centralizate de irigare a terenurilor agricole, ce va da un spor a producției agricole cu cel puțin 20-50 la sută în comparație cu media a ultimilor 10 ani, vor fi create noi locuri de muncă, vor crește veniturile agenților economici ce irigă inclusiv terenurile agricole, vor crește încasările la bugetele publice, vor fi create premise pentru dezvoltarea climatului investițional, se vor crea premise pentru stoparea migrației, etc.

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

Implementarea proiectului, nu va avea impact asupra datelor cu caracter personal și asupra echității și egalității de gen.

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Implementarea proiectului nu va avea impact asupra datelor cu caracter personal, echității, egalității de gen.

4.5. Impactul asupra mediului

În urma implementării proiectului respectiv efecte nemijlocite asupra mediului lipsesc.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Alte impacturi în sensul implementării proiectului dat nu au fost identificate.

5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Proiectul, instituie cadrul juridic al Republicii Moldova în domeniul funciar și nu contravine principiilor de funcționare a pieței interne a Uniunii Europene.

5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

În vederea respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, anunțul privind inițierea elaborării Proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (crearea premiselor pentru dezvoltare și întreținerea sistemelor de irigare și/sau desecare), cât și proiectul definitivat a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare www.maia.gov.md. compartimentul Transparența decizională, directoriul Proiecte de documente, sau poate fi accesat accesând linkul: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-procedurei-de-modificarea-a-unor-acte-normative-crearea-premizelor-pentru-dezvoltare-si-intretinerea-sistemelor-de-irigare-sisau-desecare/15221>

Proiectul a fost avizat de entitățile interesate, obiecțiile și propunerile la proiect sunt reflectate în sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect.

Totodată, pentru a decide, pe principii reciproce acceptabile, asupra obiecțiilor, propunerilor la proiectul dat, Ministerul la data de **22 decembrie curent**, a organizat dezbateri pe marginea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (crearea premiselor pentru dezvoltare și întreținerea sistemelor de irigare și/sau desecare), (număr unic 812/MAIA/2025). Procesul - verbal al ședinței și proiectul definitivat se anexează.

7. Concluziile expertizelor

Proiectul nu conține prevederi ce reglementează activitatea de întreprinzător conform prevederilor Legii nr. 235/2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător. Totodată, proiectul a fost supus expertizei juridice de către Ministerul Justiției și anticorupție de către Centrul Național Anticorupție în conformitate cu prevederile Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

Concluziile expertizelor sunt reflectate în Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect.

8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

În rezultatul aprobării proiectului nu este necesar de adus în concordanță acte normative suplimentare.

9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

După aprobarea Proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (crearea premiselor pentru dezvoltare și întreținerea sistemelor de irigare și/sau desecare), Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare din subordinea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, conform misiunii stabilite în Hotărârea Guvernului nr.390/2023, va organiza seminare, instruirii cu autoritățile administrative centrale și locale, asociațiile utilizatorilor de apă pentru irigații pentru a comunica despre modul de implementare a prevederilor proiectului menționat.

Ministru

Ludmila CATLABUGA